

EESTI MAJANDUS

TÖÖSTUSE, KAUBANDUSE JA RAHANDUSE AJAKIRI

Tellimise hind: aasta lõpuni Emk. 880.- Väljamaale Emk. 1760.-
1. juulini „ 380.- „ 760.-

Toimetus: Pikk tän. 15, Tallinnas. Talitus: Lai tän. 38, Graafliline Ühing „Kiri“. Telef. 18-66

3. köide.

Tallinnas, 20. oktoobril 1923.

Nr. 35.

Sisu: Toimetuse kommentaar. Missugust riigikontrolli vajab Eesti? A. Pallo: Kas Vene majandusline seisukord paranemas? R. Berendsen: Kes tasub okkupatsiooniaegsed sõjakulud. Tänavune viljasaak. Liha, või ja munade sisseveo tollimaksu ärakaotamisest. Sise- ja väljamaa kroonika. Teated ettevõtete tegevusest. Isiklikud teated. Raha- ja kaubaturu ülevaated.

Tallinnas, 19. oktoobril 1923.

Balti riikide rahanduskonverents.

Praeguste ridade trükkimine on veel raske otsustada, kas ja missugused tagajärjed järjekorralisel Balti riikide juhtivate finanstegelaste kokkusaamisel on, muidugi peale nende, mida Eesti panga president E. Aule omas lauakõnes einel, mis ta külaliste jaoks andis, alla kriipsutas. „Olud teevad inimesi, ütles ta, kuid inimesed loovad olusid. Sellepärast tuleb kokkusaamist Balti riikide majanduslise läheneamise suunas tervitada.“ Vastastikkune informatsioon üksikute riikide rahanduse seisukorra üle, mille peale esimene konverentsi tööpäev ära kulutati, tõi esile terve hulga mitmesuguseid probleeme, mille kallal igas üksikus riigis pead tuleb murda. Väga markantselt tuli avalikuks, kui väga iselaadi siiski olud igal maal on ja kui raske õieti on leida pinda Balti riikide rahaasjade ja rahasüsteemide ühtlustamiseks. Kui siiski viimaks korda läks Eesti delegatsiooni poolt esitatud põhimõtteliste resolutsioonide poole võita Poola ja Läti delegatsioone, siis küll peasjalikult sellepärast, et need resolutsioonid enesest kujutavad enam-vähem ülddiseid tõdesid, mida pealegi juba Brüsseli konverentsist saadik mõõda Euroopat laiali sõkutakse, ilma et sellest senini iseäralist praktilist tulu oleks olnud. Ainult Soome jäi ka nende resolutsioonide juures erapooletuks. Soome esitajale olid vastuvõetavad ainult niisugused üleüldised kohad, mis juba Soome seadusandluses aset on leidnud – et emissioon peab olema koondatud riigi pank,

et pank peab olema autonoom ja äraripumatu valitsusest oma tegevuses ja et paralleel-valuuta soovitatav ei ole. Kõik muu ei olnud tema arvates Soome jaoks veel küllalt küps. Soome marga kursi stabiliseerimine paistis temale mingi unistuseks. Kuidas saab Soome Pank seda teha, kui ta välisbörsedelt, kus Soome marka noteeritakse, neli korda päevas kursiteateid saab ja need teated ühtelugu muutuvad?! Marga fikseerimine kulla alusel ei ole Soomes kaalumisel olnud, pealegi ei olla see praegustel oludel soovitatav, sest et kulla väärtus kõigub. Selle kahe vastusega langes Soome kõikide kaaluvate küsimuste lahendamisel kui aktiv-osavõtja välja.

Poola esitajad võtsid küsimuste arutamise suure huvi ja soojusega osa ja töid vaielustesse mõnegi huvitava momendi. Kuid õnnetuseks on seisukord Poolas niisugune, et kogu küsimus nende jaoks ainult puht-teoreetilise väärtusega võib olla. Raharessurssid seal veel õõd ja päeva, et riigi väljaminekuid katta, missugustes oludes ei stabiliseerimisest, fikseerimisest ega kulla alusele minemisest juttu ei või olla. 30. juunist kuni 30. sept. s.a. on seal riigipanga emissioon 3.566.649.000.000 marga pealt 11.197.737.800.000 marga peale kasvanud, riigikassa võlg aga riigipangale 2.996.500.000.000 pealt 10.265.500.000.000 peale. Sellega kasvab seal emissioon kolme viimase kuu keskes umbes 75.000.000.000 marka päevas. Niisuguste arvude juurest põgeneb iga „kulla alus“ ja tekib vastupidine nähtus – mida rokkem paberit juure trükitakse, seda vähemaks läheb tema üldväärtus ja seda teravamaks rahamärkide puudus. Poolal ei ole mitte üksi veel korda läinud raha-

pressi seisma panna, vaid ta ei ole isegi suutnud selle pressu kiirust vähendada.

Üsna teised probleemid on lahendada Läti rahaministeeriumil. Kuna meil kõik marga reformi kalkulatsioonid keerlevad peasjalikult selle ümber, kas kodanikule, kes tulevase Eesti Panga tähega panka tuleb, kulda anda või ei, ja finansistid päid murravad, kuidas seda vahetusprotseduuri võimalikult tülikaks teha ja pangatähe omanikult iga isu võtta marka kulla vastu vahetada, on Läti delegatsiooni seletuse järele see küsimus ühe hoobiga ja ilma pikema mõtlemata juba enam kui aasta eest otsustatud. Iga paberlati omanik võib Läti pangast kulda nõuda, ainult kes senini Lätis puuduvad, on kulla tahtjad – Läti pank olla vaevalt 100 latti selle aja jookul vahetanud. Kuna meil rahareformi sellega tahetakse alustada, et Eesti panka tahetakse kohustada igat pakutavat hulka kulda oma pangatähtede vastu kindla kursiga osta, s.t. tarvitades prof. Sack'i hieroglüüfid, luua raha go, (gebunden nach oben) on lätlased alanud sellest, et nad kohustasid oma emissiooni panka andma iga pangatähe toojale kindla kursiga kulda, s.t. luues raha gu (gebunden nach unten), ja niisama, nagu meie kahtleme oma marka kohe alguses üles ja alla kullapunktidega sidumast, nii kahtlevad ka lätlased, ainult nemad leiavad mitte otstarbekohase olevat, üteldes gu veel ütelda a, meie aga julgesime küll ütelda go, kuid ei julge healt teha, et u ütelda. Nagu sellest näha, võib raha niisama hästi reformeerida, alates tema alamväärtuse kindlaksmääramisest, kui alates ülemväärtusest ja sellepärast arvame meie, tuleb meil mõlemad reformid ühe korruga läbi viia.

Kõige rohkem praktilist kasu konverentsi teoreetilisest osast, mis neljapäeva õhtul lõppes, sai kahtlemata Eesti delegatsioon, kes küll ka konverentsi viljakaks tööks kõige rohkem eeltööd oli teinud. Vaieluste tules sai nii mõnigi küsimus läbi sõelutud ja valgustatud, mis praegu ühenduses Eesti marga reformiga Eesti panga ja rahaministeeriumi juhtivaid päid viimasel aegadel on juurdlema sundinud. Kuid ka teised delegatsioonid võivad ütelda, et nad mitte tühjalt koju tagasi ei pööra.

Resolutsioonid praktilise keskpankadevahelise läbikäimise elustamiseks ei paku õieti midagi uut. Loodame, et nende soovide järjekordne kordamine viimase tõuke annab nende teostamiseks.

Teatud edu võib konstateerida praktiliste resolutsioonide p. 6-as. Kuna Helsingi konverentsil peasjalikult Poola nõudmisel otsustati järgmist (praegu Tallinnas lõppenud) konverentsi ära pidada selessamas koosseisus, nii et Leedu kõrvalejäämine juba ette teada oli, jätab Tallinnas resolutsioon järgmise konverentsi kokkukutsumise Läti panga hooleks, kes kõiki neid Balti keskpanku nõupidamisele võib kutsuda, kes Tallinna resolutsioonid, omaks võtavad. Tuleb kindlasti loota, et Poola kes praegu lõppenud konverentsil ennast kõigiti lojaalselt üles pidas ja väga aktiivselt küsimuste lahendamisest osa võttis, viimaks ometi katsub võimalust leida oma lähema naabriga ühiseid majanduslisi probleeme ühise Balti keskpankade pere laua taga arutada.

Nagu kõikide rajariikide konverentsidel, nii jäi ka sel korral Soome oma ebamäärasusele truuks. Näha on, et Soome ennast kuidagi ei suuda tunda neil konverentsidel kui teiste sarnane. Tundub kogu aeg, et sealpool hirm on, kuidas neid viimaks ei pandaks ühele pulgale teiste rajariikidega. Kõigis kõige vähemates küsimustes, mille ainult lõhn juures on, et nad kuidagi Soomet võiksid mingisuguseks ühiseks aktsiooniks teiste Balti riikidega siduda, eraldab end Soome viibimata. See punane joon paistis selgesti silma ka läinud konverentsil. Kuna Soome konverentsi otsust mitte vastu ei võtnud, keskpankade nõupidamist praktiliste küsimuste lahendamiseks Riiga kokku kutsuda, siis tuleb sellest järeldada, et Soome panga kaastööga Balti rahaasjade korraldamisel esialgu rehkendada ei tule. Muidugi näeksid kõik heameelega, et Soome seda otsust veel revideeriks. Kõrvalejäämise põhjused tunduvad otsituna, või põhjenevad mingisuguse arusaamatuse peal.

Kui Soome seisukoht aga tõesti niisugune peaks olema, et ta arvesse võttes oma teistest riikidest lahkuminevaid olusid, isegi võimalikuks ei pea Balti keskpankadega ühiselt nõu pidada ja Eesti poolt esitatud juhtnõore isegi diskussiooni vääriliseks ei pea (pkt. 5 ja 6 praktilistest resolutsioonidest), siis tuleb Soome lühikest nägemist õiglaselt kahjatseda.

Alamal järgnevad konverentsi poolt vastu võetud resolutsioonid. Resolutsioonid on täielikult vastu võetud Eesti, Läti ja Poola delegatsioonide poolt, kuna Soome eriarvamised eriti on protokoleeritud.

A. Üldised otsused.

1. Üksikute Balti rahasüsteemide algüksuste väärtus tuleb kullas fikseerida. See fikseerimine on otstarbekohane, niipea kui faktiline kursside stabiliteet kauemat aega on kestnud ja teatud maa majanduslised olud stabiliseeritud kursi alalhoidmist võimaldavad.

2. Balti rahaüksuste kõige kõrgema kursi kindlaksmääramine kindla tariifi sisseadmise kaudu, mille põhjal keskpank kulda ja kulla-deviise üles ostab, on soovitatav ja otstarbekohane.

3. Balti rahaüksuste kõige madalama kursi kindlaksmääramine kindla tariifi sisseadmise kaudu, mille põhjal keskpank riigi raha ehk välisvaluutat selle kullakursi järele riigiraha vastu välja annaks, on eriti soovitatav.

Selle otsuse teostamise viis jääb üksikute riikide oma otsustada; üksikutel juhtumistel oleks otstarbekohane: 1) seda vahetust esialgu madalama kursiga ette võtta, kui kindlaksmääratud kullaostu kurs ja 2) seda ainult suuremates summasdes teha. Sealjuures võiks pank õiguse saada oma äranägemise järele kulda välja anda kas kohe pangatähtede ettenäitamisel ehk teatud aja jooksul pärast seda, misugusel viimasel juhtumisel deponeeritud summa eest protsenta tuleks maksta.

4. Olemas-olev rahamärkide emissioon, peale vahetusraha, tuleb koondada vastava riigi keskpanka.

5. Riigis, kus riigikassatähed liikumas on, tulevad need keskpangale üle anda, kusjuures keskpangale ühtlasi tuleb üle anda vastav hulk kulda ehk välisvaluutat, nii et kogu-emissioon vähemalt panga põhikirja nõudmistele vastavalt kaetud oleks. Kus aga mingisugustel tehnilistel põhjustel ülendamine võimata on, tuleb igal juhtumisel edaspidine riigi emissioon seisma panna ja emissiooni ainuõigus keskpangale jätta.

6. Pangatähtede kindlustus peab seisma koos mitte vähem kui $\frac{1}{3}$ kullast ehk vastavast hulgast stabiil-välisvaluutast. Järeljääv osa peab olema kaetud lühikeseajaliste likviid kaubandusliste aktivadega.

7. Keskpanga juhatas peab olema autonoom, kusjuures pank riigi finanseerimise küsimustes peab talitama täpselt kinni pidades terve (gesund) pangapolitika põhimõtetest.

8. Paralleelvaluuta sisseadmine ei ole põhimõttelikult mitte soovitatav. Erakorralis-

tel juhtumistel võidakse, iseäranis pikaajaliste lepete tegemisel, leppeid kullas ehk kindlas välisvaluutas lubada, kuid maksud nende lepete põhjal peavad sündima maa valuutas päevakursi järele. Täiesti lubamata on legaliseerida rahamärkide ringvoolu mitmesugustest iseseisvatest valuutadest.

Eelseisvate resolutsioonide kohta võttis Soome esitaja järgmise seisukoha: „Mis puutub küsimusse kuldvaluuta peale ülemineku kohta, siis soovib Soome selles esialgu äraootavale seisukohale jääda. Kuna peale selle Soome panga reformi mitte ei kavatseda, siis ei tule neid resolutsioone nii mõista, nagu käiksid nad ka Soome kohta, kus olud hoopis teised on kui muudes konverentsist osavõtvates riikides ja kus rahareform käesoleval ajal mitte päevakorral ei ole“.

B. Praktilised otsused.

1. Konverentsist osavõtvate riikide keskpangad on nõus nende riikide valuutakursi oma ametlikkusesse kursisedelitesse üles võtma. Faktiliste lepete puudusel tuleb vähemalt ostu- ja müügikurs üles anda.

2. Tuleb luua korrespondendi vahelkord üksikute keskpankade vahel.

3. Vastastikuse informatsiooni mõttes peaksid keskpangad oma vahel vahetama:

- a) vähemalt üks kord kuus bilanse;
- b) vähemalt neli korda aastas kokkuvõttelikka majanduslisi ülevaateid.

4. Et sularaha saamist iseäranis reisijatele kergendada, on keskpangad nõus kulla alusel kõikide konverentsil esitatud riikide raha komisjoni viisil ostma ja müüma, ja nimelt tingimistel ja piirides, nagu vastavate keskpankade vahel kokku lepitaakse.

5. Eesti delegatsiooni ettepanekud Balti keskpankade koostöötamise asjus sisaldavad tähtsaid mõtteid, mille realiseerimine soovitatav on ja mis vastavate riikide majanduslist läbikäimist võiksid elustada. Nad on sündsaks aluseks edaspidisteks läbirääkimisteks, mida tuleks pidada kas üksikute pankade vahel ehk jälle huvitatud pankadevahelistel konverentsidel.

6. Balti keskpangad, kes eelmised põhimõttelised resolutsioonid vastu võtavad, teatavad sellest Läti pangale, keda konverents palub lähemal ajal nende pankade nõupidamist Riias kokku kutsuda praktiliste küsimuste ühiseks läbiarutamiseks.

7. Eesti ettepanekud konventsioonide asjus kohtuotsuste täitmise kohta annavad

delegaadid oma maa kompetentsetele asutustele edasi.

Nende otsuste 5 ja 6 punkti kohta andis Soome esitaja järgmise seletuse: „Silmas pidades et olud Soomes teised on, kui muudes konverentsist osa võtvates riikides, ei või Soome pkt. 5 ja 6 mitte ühineda“.

Saapad. Nagu Eesti konsul teatab, peavad Ameerika saapavabrikandid tarvilikuks, et igal meeskodanikul vähemalt 15 ja naiskodanikul 20 paari saapaid oleks. Seaduse poolt ei ole see esialgu veel ettekirjutatud, aga sellekohase „moraalse“ sunni eest peetakse hoolt. Meie saapavabrikandid täidavad alles esimest osa oma Ameerika kolleegade programmist – nad ajavad saapahindu üles, milleks neile valitsus õige vastutulelikult abiks on tollide tõstmisega. Kui selle tagajärjel saabaste tarvitamine peaks vähenema ja meie sunnitud oleme viiskudega käima hakkama ning saapavabrikute dividendid langema hakkaks, siis oleks aeg ka meil moraalset survet teostama hakata. Loodame, et korteriolud seniks on lahenenud, nii et summadanides elavatel kodanikkudel tarvis ei ole uute summadanide muretsemise peale kulutada, millega oma saapatagavara-sid ühest kohast teise kolida.

Missugust riigikontrolli vajab Eesti?

Selle tüki autor peab kõigepealt tarvilikuks tähendada, et ta ei mõtle esitada lugejatele teaduslist uurimistööd riigikontrolli üle praeguste Lääne-Euroopa seaduste järele. Esiteks, selle aine üle on olemas väga asjalik raamat Bessonil, mis ilmus küll juba läinud aastasaja viimastel aastatel, kuid mis ometi tänapäevalgi huvi enda vastu kaotanud ei ole. Edasi, ja see on kõige tähtsam, on autor kindlas arvamusel, et Lääne-Euroopa riikide seadused riigikontrolli alal vaevalt võivad tuua olulist kasu Eesti riigikontrolli uute määruste ja reformide väljatöötamise juures. Tuleb pidada meeles, et kontrolli süsteem peab olema täielises kokkukõlas maa üldise seadusandlusega ja tema eelarve ja kassa korraldusega. Kas on näituseks võimalik maksma panna Eesti vabariigis printsipi, mis on võetud kontrolli süsteemilt Belgias või Inglismaal, kus tähtsad lahkuminevad eelarve ja kassa kor-

ralduses meie maa ja nende riikide vahel. Kuid selle asemel on meie sihi saavutamise mõttes väga kasulik ja isegi paratamata lähemalt tutvuneda riigikontrolli korraldusega Venemaal. Võtab ometi meie maa siiaajani juhtnõore Vene seadustest; Vene eeskujul on loodud meie eelarve ja kassa korraldus; riigivaranduste valitsemine ja eksploateerimine sünnib normide ja määruste põhjal, mis välja kasvanud Vene seadustest ja administratiiv praktikast. Vene kontrolli süsteem oli kõigele sellele külge kasvanud; ja loomulikult tekkis küsimus, kas ei peaks ka Eesti tarvitama seda süsteemi. Peale selle on Vene kontrollil see iseäraldus, et ta võrreldes teiste maade kontrolliga oli kõige tegevam ja laialisem. Üht-aegu aga tuleb arvesse võtta vahet tsaariaegse Venemaa konstitutsioonilise korra ja demokraatliku Eesti vahel; ja see asjaolu peab muidugi mõju avaldama Vene süsteemi muutmise peale. Samuti annab üle viiekümneaastaline kogemus kontrolli töös pärast selle reformi kuuekümnendate aastate algul, mis kõik maksva süsteemi puudused nähtavale on toonud, küllalt materiaali süsteemi uuteks muudatusteks.

Enne aga kui rääkida meie riigikontrolli reformist, tuleb otsustada küsimus selle tarvidusest. Võib olla on olemasolev süsteem niivõrd rahuldav, et reformi ei ole vajagi. Selle küsimuse otsustamiseks tuleb kuulata seltskondlist arvamist, kas ei kosta mitte süüdistusi ja etteheiteid riigikontrollile, otsusele jõuda, missugustest ringkondadest need tulevad ja siis neid arutada.

Nagu ennem Venemaal nii ka nüüd Eestis kostavad kõige pealt kaebed ja süüdistused ametliste isikute poolt, kellelel omane iseäraline temperament ja haiglane enesearmastus. Kontroll takistab nende omavolilise tegevuse väljakujunemist; nende rahulolematuse on täiesti arusaadav, kuid mitte põhjendatud. Edasi tuleb palju kaebusi kontrolli peale töösturite ja kaupmeeste keskel, kelle kroonuga rahalised suhted (riigivaranduste ostjad ja rentijad, riigi hankevõtjad j. t.).

Kuid etteheited, mis kostavad neist ringkondadest, on vaevalt erapooletud. Sest riigikontroll, kes püüab administratiivasutuste majandusliste kavatsuste läbivaatamise juures ühelt poolt suurendada riigi sissetulekuid ja teiselt poolt vähendada riigi väljaminekuid, sihhib oma tegevuse nende isikute sissetulekute ja teenistuse vähendamise peale, kes ostavad ehk rendivad riigi varandust, või kes riigiga hankelepinguid teevad.

Teine iseloom on süüdistustel ja etteheidetel, mis tulevad parlamentlistest ja ühiskondlistest ringkondadest. Niipalju kui näetame, ei tulnud Venemaal seda nähtust peaaegu ette. Hoopis selle vastu oli näituseks Duuma tähtsa osa liikmetel heakskiitev seisukoht riigikontrolli vastu, mille tõttu see seadusandline asutus kunagi ei olnud kitsi lubama riigikontrollile krediiti tema väljaminekute suurendamiseks. Sellepärast on väga tähtis tähpanelikult uurida ringikäivaid süüdistusi meie riigikontrolli vastu ja otsusele jõuda, kui palju nad on põhjendatud.

Oluliselt võiks tekkinud süüdistusi jagada kolme peagruppi. Kõige rohkem kuulub kaebtusi selle üle, et riigikontroll tarvitab eelrevisjoni põhimõtet ja selle teostamisel segab ennast administratsiooni juhtiva tegevuse piirkonda, sünnitab sellele raskusi, tekitab seisakuid ja töö kallinemist, aga niisama ka selle üle, et kontroll omas tegevuses ilmutab liig palju üleliigset ja otstarbeta formalismi. Seal juures on paljud süüdistajatest eelkontrolli suhtes selle ära kaotamise poolt. Üksikasjaline arutus süüdistuste üle, mis puutuvad eelkontrolli ja selle teostamise praegusse olukorda, järgneb allpool, kui tuleme küsimuse juure mis käsitab eelkontrolli kui üht riigikontrolli ülesannet. Seal püüame näidata, et eelkontrolli süsteem iseenesest ei või tekitada põhimõttelisi vastuvaidlusi ja teda tuleb tingimata alale jätta; et rahulolematust tema vastu tuleb seletada praeguse organisatsiooni puudustega ja et sellele süsteemile võib ja tuleb anda niisugune kuju, et kaovad põhjused ja alused niihästi süüdistusteks administratiiv-tegevusse segamise üle, kui kaebusteks raskenduste, takistuste, kallikajamiste j. t. üle. Praegu aga peatame ainult etteheidete juures, mis tehakse riigikontrollile üleliigses formalismis. Niipalju kui meil võimalik on olnud tutvuneda meie riigikontrolli tõsioludega, on nende etteheidete aluseks suuremal hulgal juhtumistel arusaamatused. Riigikontroll peab tema alla kuuluvais asjus ja aruannete läbivaatamise juures kõige pealt silmas pidama seda, et juhtivate organide majandusline tegevus, sissetulekute kogumine ja väljaminekute tegemine sünniks täielises kokkukõlas maksvate seadusmäärustega, ja seda-mööda teeb ta märkusi ja esineb oma nõudmistega. Ei saa salata, et paljud Eestis maksvatest Vene seadustest on praegu vananenud ja nõuavad läbivaatamist. Nii näituseks Vene seadus hankelepingute kohta

(Об. Зар. X köide, 1. jagu), mis määrab üldist korda tööde ja valmistamiste alal riigi vajaduste jaoks, anti välja 1836. aastal, kus Venemaa rahaline ja majandusline seisukord oli hoopis teine kui praegu Eestis. On arusaadav, et selle vananenud seaduse nõudmine seaduses ettenähtud juhustel mitte alati soovitav ei ole administratsioonile. Kuid riigikontroll peab arvesse võtma seda kuigi puudulikkude seadust nagu kohtuasutusedki ja peab tegema otsused ainult selle määruste järel. Kas võib esitada nõudmist või avaldada soovi, et normide asemele, mis määratud seaduses, asetaks riigikontroll uued, mis loodud ühe ministri ja riigikontrolööri äranägemise järele. Niisugune teguviis, iseenesest seadusvastane, annaks ühtlasi vaevalt soovitavaid praktilisi tagajärgi; iga korraldus või tegu, toimitud otstarbekohasuse huvides maksvast seadusest üle astudes, tunnistatakse ometigi kõrgema riigikohtu poolt asjas huvitatud isiku kaebtuse peale tühjaks. Niimoodi ei ole süüdistused üleliigses formalismis riigikontrolli poolt mitte ärateenitud ja õigem oleks teha etteheidet juhtivatele asutustele, et neil tarviline seadusandline initsiatiiv puudub; nad tunnistavad paljude maksvate seadusmääruste otstarbetust ja leiavad neid vananenud, kuid samme nende parandamiseks ainuõiges seadusandlises korras nad ei astu. Seda kohustust aga riigikontrolli peale panna ei ole ühtegi alust, ei vormilist ega olulist; temalt on meil õigus nõuda, et seadusandline initsiatiiv avalduks siin otseteed revisjonilise valve organiseerimises ja ellu viimises. Eriti tuleb nimetada mõnda mõõtu, mis riigikontroll on tarvitusele võtnud aruandekohuslike asutuste kergenduseks, niisama formalismi vähendamiseks. Läänud aastal viidi läbi tema initsiatiivil seadus, mis annab õiguse mitte määrata trahvisid vigade ja puuduste eest kuni 1000 margani igas üksikus aruandes, kuid mitte üle 2000 marga aastas aruandja isiku või asutuse kohta. Edasi andis välja käesoleval aastal riigikontrolloör tsirkulaari, mis revidentidele teeb kohuseks üldse mitte alustada tirjavahetust vigade ja puuduste üle arvekes, kus summa ei ulata üle 100 marga, mitte ülesvõtta süüdistust margimaksu puudumise asjus väikeste summade pärast jne. Veel ennem, 1920. ja 1921. aastal samuti riigikontrolli initsiatiivil vabastati eelkontrollist mõned majanduslised operatsioonid, niisama mõnede summade väljaandmised riigikassast.

Edasi tehakse etteheiteid riigikontrollile, et ta laialt tarvitab õigust, sagedasti ilma mõjuva aluseta, tõsta kriminaalsüüdistusi ametnikkude vastu, samuti et kontrolli ametnikud lubavad endile politsei ja nuuskuri funktsioone revisjonil² ilmsikstulnud vigade uurimise juures. Riigikontrolli poolt algatud kriminaalsüüdistus sarnastel juhtumistel ei ole nähtus, mis omane eriti ainult Eestile; vastav määrus on ettenähtud ka teiste maade seadustes (Venemaal, Itaalias, Prantsusmaal ja mujal). Ainult on asjade hulk, kus riigikontroll võib või peab tarvitama seda abinõu, nendes riikides väga piiratud. Venemaal võib üldiste arvestamise määruste põhjal (Сб. Зак. VIII köide, 2 jagu) samuti revisjoni määruste kava järele prokurori valve poole pöörata ainult siis, kui juhtijate või käsutajate tegevuses on ilmsiks tulnud kuritahtlised tundemärgid. Itaalias on sama kord ettenähtud altkäemaksu, valskuse ja petmise puhkudel, Prantsusmaal valskuse ja altkäemaksu puhul. Meie vabariigis laiendati riigikontrolli poolt asjade piirkonda, kus prokurori valve poole pööratakse kriminaalsüüdistuse suhtes. Peale kuritahtlike tundemärkidega asjade pöörati prokurori poole näit. võimust üleastumise või võimu mitte tarvitamise puhul. Nende viimaste asjade ülesvõtmine ei kuulu meie arvates riigikontrolli ülesannesse, vaid on teatud määral segamine võõraste kompetentsi. Küsimus nende kuritegude kordasaatmise üle ja tarviduse üle selle tõttu süüdistust alustada otsustatakse teisejärgu ametnikkude jaoks nende ülemuste poolt, aga ministrite jaoks — seadusandlise asutuse poolt; ja ainult selles korras ja kannatajate isikute kaebtusel võivad sarnased süüdistused tekkida. Riigikontroll aga nähes, et aruandekohuline ametnik astus sammu üle temale antud võimupiiri või ei teinud tarvilisi korraldusi ja sünnitas sellega kahju, kasutab ainult õigust uurida neid kahjusid üldises revisjoni korras. Praktiliselt ei ole sarnaste asjade ülesvõtmine riigikontrolli poolt olulisi tagajärgi annud; suuremal hulgal juhtumistel said nimetatud asjad ära lõpetatud enne veel kui kohus neid oleks arutanud. Õigluse huvides peab siiski tähendama, et kontroll alustas kriminaal asju enam-vähem laial määral ainult läinud aastatel, sõja ajal ja selle likvideerimise ajal. Meie mäletame aega, kus ühelt poolt valitses täieline kaubanälg, teiselt poolt õitses täitmata spekulatsioon. Ühtaegu olid üksikute riigi majandusliste asutuste juhti-

deks ja üldse riigi laekahoidjateks isikud, kes vähe selleks ettevalmistatud, tihti mitte õiglased. Arvesse võttes neid asjaolusid, pidi riigikontroll pea tähelpanu juhtima just võitlusele kuritarvitustega; ja siin peitubki seletus, miks riigikontroll selles tegevusarust vahest liig agar oli. Läinud aastal ütles riigikontrolöör sissejuhatavas kõnes professor Tjutrumovi ettelugemiste juure kroonu hankelepingute üle kontrolliametnikkude kursusel, et ajajärk riigikontrolli tegevuses, mis oli pühendatud peajasjalikult võitlusele kuritarvituste ja kroonuvargustega, on möödas ja tuleb uus ajajärk, kus kontrolli peatähelpanu on pühendatud riigi kulude vähendamisele, muu seas eelarve kavade läbivaatamisele. Siit näeme, et praegu ei peaks olema ja lähemas tulevikus ei võiks tulla juhust, kus riigikontroll tarvitaks kurjasti õigust kriminaal-süüdistuse ülesvõtmise suhtes. Ometi on reformi puhul tarvis seda õigust täpipealt ära määrata, piirates juhtumist selle tarvitamiseks, nagu eelpool tähendatud, teiste maade seaduste eeskujul ainult kuritahtlike juhtumistega (pettus, valskus, altkäemaks). (Järgneb.)

Kas Vene majandusline seisukord paranemas?

A. Pallo.

II.

„Eesti Majandus“ nr. 32 tõime materjallid peajasjalikult Vene riigitööstuse seisukorra kohta. Riigitööstus, olgugi tähtsam ja suurem osa on siiski ainult osa kogu Venemaa tööstusest, on veel olemas eratööstus: renditehased ja kodukäsitöö (кустарная промышленность). Siin kohal toome lühikese ülevaate eraettevõtete arenemisest uue majanduspoliitika ajajärgul. Nep'i alguses 1921. a. võttis eraettevõtete tekkimine suuresti hoogu, kommunismi kütkest vabanes tormasid ärimehed natsionaliseeritud tehaseid rendile võtma. Ühed — endised omanikud — sihiga, päästa mis võimalik oma endisest varandusest, mida kroonu käes lõpulik hävinemine ähvardas, teised aga kindlas lootuses renditud tehastega head äri teha.

See erakapitaali suur tung renditehastesse ei kestnud kuigi kaua, ainult mõned kuud. Nõukogude valitsuse maksupoliitika sundis peagi eraettevõtjaid tagasi tõmbuma. Äritegemise võimalused ei olnud tegelikult sugugi nii hiilgavad, kui esmalt näis, pal-

Jud olid isegi sunnitud oma tegevust likvideerima, ning vabrikuid riigi kätte tagasi andma.

Huvitavad andmed natsionaliseeritud tehaste rendile andmise kohta toob „Torgovo-Prom. gaseta“ 29/III. Valitsusel oli kavatsus üldse 7449 tööstusettevõtet rendile anda, sellest arvust on kuni 1/I 1923. — 4330 tehast rendile võetud (58%). Rendi-
tehastes töötab 70040 töölise, mis riigitõustuse töölise arvust kõigest 8,4% teeb. Renditõustuse tootmine on aga 9% Vene tootmise üldtootmisest.

Kronoloogilised andmed tehaste väljarentimise kohta kujutavad järgmised read:

Kuni 1. nov. 1921. renditi välja 35,9% kõigist rendile antud tehastest.

Novembris 1921. a. renditi välja 18,1% kõigist rendile antud tehastest.

Detsembris 1921. a. renditi välja 11,9% kõigist rendile antud tehastest.

Jaanuaris 1922. a. renditi välja 11,1% kõigist rendile antud tehastest.

Veebruaris 1922. a. renditi välja 3,8% kõigist rendile antud tehastest.

Märtsis 1922. a. renditi välja 3,6% kõigist rendile antud tehastest.

Aprillis, mais 1922. a. renditi välja 2,1% kõigist rendile antud tehastest.

Juunis 1922. a. renditi välja 3,1% kõigist rendile antud tehastest.

Järgnevatel 1922 ja 1923. a. kuudel vähenes ikka rendile võetavate tehaste arv ja langes lõpuks 2,4% pealt 0,8% peale. Kui nüüd veel arvesse võtame, et ülalloodud arvudes mitte rendil olevate tehaste arvu ei arvestata, vaid lihtsalt rendile andmise lepinguid, ning kui maha arvata need tehased, mis lepingu täitmata jätmise pärast riigi kätte tagasi läksid, siis saame kindlasti numbrid mis renditehaste üldarvu vähenemist näitavad. Jaanuarikuu jooksul anti Moskva linnas üksinda 109 rendile võetud tehast riigi kätte tagasi.

Kokkuvõttes peab oletama, et rendipoliitika Venemaa valmistavate jõudude arendamiseks kuigi palju ra teha ei suutnud. Veel vähem võib juttu olla riigi sissetulekute suurenemisest tehaste rendist, nagu „Torg-prom. gaseta“ tähendab, kuna töövõime neis ikka madalale püsima jäänud, ning rahu-
aegsetest rohkem kui 20 prots. välja ei tee. Alguses oli renditõustus küll enam paenduv olude kohaselt, kuid Nõukogude valitsus, kes riigitõustuse kardetava võistleja ees hirmul oli, veeretis eratõustusele raskeid tõkkesid ette, millest ta üle ei jõudnud saada, ning nüüd väljasurema on sunnitud.

„Trud“ 25/IX s.a. hindab seniseid rendipraktika tagajärgi tööstuses järgmiselt: 1921. a.—1923. a. juunini on rendile antud 4998 tehast, neist kuni 1/I.23. a. 4330 ja 1923. aastal 668. 65 prots. rendile antud tehastest läksid endiste omanikkude kätte. Erakapitaal püüab neil aladel tegutseda, mis vähem operatsiooni kapitaali nõuavad. Riigi keskmine tulu renditehastest on 606673 kuldrubla kuus. Kuid maksmine ei ole sugugi korralik. Kuni 1922 lõpuni on rentnikud kõigest 35 prots. neilt nõutavast rendist ära tasunud... Nõukogude majandusteadline ajakirjandus ei anna renditõustusele suuremat tähtsust. Amellicistes ringkondades valitseb arvamine, et eratevõtja Venemaal kapitaali puuduse pärast ka kõige suurema jõupingutuse juures palju ära teha ei suuda. Teine asi oleks, kui tuleks välja-
maa kapitaal. Seni on see aga eemale jäänud.

Kuidas edeneb aga kodukäsitõustus (кустарн. производство)? Kuna riigitõustuse tootmine väike, renditõustuse oma veel väiksem on, inimesed aga siiski milleski elama peavad, siis on põhjust arvamiseks, et rahva tarvidused käsitöö saaduste kaudu rahuldavad. Kuni viimase ajani valitseski Vene majandusteadlises kirjanduses arvamine, et käsitöölise (кустари) arv kasvab ja nende tootmine suureneb. Kõige viimased uurimised koha peal näitavad, et seegi arvamine ekslik on. Nep'i alguses kasvas käsitöölise ning väiketõustuse-ettevõtete arv Venemaa linnades kiiresti ehk sellel alal küll sõja kommunismi ajajärgul pea täieline seisak valitses. „Ekon. Shisn“ 31/V s.a. toob andmed Petrogradi linna kohta 1922. a. lõpul, nimelt olnud siis linnas 6550 iseseisvalt töötavat käsitöölise ning 1519 väiketõustuse ettevõtet, kuid juba s. a. aprillikuuks on käsitöölise arv 1256 ja väiketõustuse ettevõtete arv 1162 peale vähenenud. Hilisemad andmed näitavad jälle vähenemist. „Ekon. Shisn.“ 22/8 s.a. teatel on Petrogradis kõiki kokku 1700 käsitöö ja väiketõustuse ettevõtet järele jäänud. Ka ühistegevuse põhimõttel töötavate valmistus-
artellide arv olla 900 pealt aasta alguses 75 peale augustikuuks langenud. Leht tähendab, et see linna „puhastamine“ käsitöölised ja kooperatiiv-
artellidest sündinud osalt valitsusvaimu surveabinõude tagajärjel, kuid peapõhjus nende likvideerimiseks olnud riigitõustuse võistlus(?). Viimane väide on küll täitsa põhjendamata. Natsionaliseeritud riigitõustuse tootmine on kogu aeg nii kallid olnud, et neid kui tösi-

seid võistlejaid võtta ei saa. Ennem on põhjust arvamiseks, et valitsus siin päris järjekindlat poliitikat ajas, riigitööstusel ka väiksemate eraettevõtete poolt konkurentsi kartes ja liig kõrge äri ning muude maksude abil väiketööstust likvideeruma sundis.

Väiketööstuse hävinemist konstateerides, tähendab „Ekon. Shisn.“ 29/8, et see nähtus ainult linnades ilmsiks tulla, maal, provintsis selle vastu edeneda käsi- ning väiketööstus jõudsasti. Põhja-Loode maakonnas üksi töötada üle 100.000 käsitöölise; külas olla väiketööstuse arenemiseks kõik soodsad eeltingimised jne. Kuid juba kuu aega hiljem (20/9) kirjeldab sama leht väiketööstuse arenemise käiku maal hoopis tumedamates värvides, käsitööga ei saavat soola ega petroleumi teha, ja kuna neist ainetest maal suur puudus, nende hinnad kättesaamata kõrged, siis olla maal ka need tööstusharud väljasuremas, mis kalapüügi, liha ja juurevilja konserveerimisega ühenduses on, kus ilma soolata võimata midagi ära teha. Ka takistab valgustuse puudus töötgemist maal pikkadel talveõhtutel. Edasi teatab leht, et 21. septembril s. a. V.S.N.H's täpsem ülevaade väike- ja käsitööstuse kohta on antud, kus aruandja terve rea andmete põhjal kohtade pealt konstateerinud on, et überpöörduvalt valitsevale arvamisele, ei ole nep'i ajajärgus väiketööstus sugugi arenenud; 36 kubermangu andmetest selgub täielik langemine ja väiketööstuse hääbumine. Üldine nähtus on, et käsitöölised maalt linna põgenevad, kuna nad maal suure tööpuuduse all kannatavad. Nende töö saadusi ei suuda turg vastu võtta, pealegi puudub tooresaine ja operatsiooni kapitaal...

Kõige uuemad andmed Venemaa väiketööstuse seisukorrast toob „Torg.-prom. gas.“ 9. oktoobrist s. a. Komumet torgi poolt kubermangu majandusnõukogude aruannetest kokkuvõtetud andmetest selgub, et 49 kubermangust 43 täieline väiketööstuse lagunemine aset võtab. Harilik nähtus on, et käsitöölised oma tegevust lõpetavad kauba ostjate puudusel, mille põhjuseks üldine vaeseks jäämine. Nii ei jää neil muud üle, kui primitiivsete abinõudega maaharimise töö peale üle minna. Aruanded konstateerivad, et isegi sõja kommunismi ajajärgul käsitööliste arv külas suurem olnud, kui viimasel ajal. Ekaterinburgi majandusnõukogu konstateerib, et temale alluvas raionis kustaride-artellid pea täitsa lagunened ja põllutöö peale üle läinud on. Samasugune nähtus kordub

Moskva kubermangus. Novgorodi kuberm. olla veel 10 prots. käsitöölisi oma töö juure jäänud, ülejäänud on põllumeesteks hakanud. Pihkva kubermangus tundub liig suur küllus põllutöölised, maaharija talupoeg ei suuda seda tööjõudu, mis tööstuse lagunemise tagajärjel juure voolab, ära tarvitada.

Väiketööstuse lagunemise otsekohest põhjustena nimetatakse veel maksude rohkust ja suurust ja raudteetariifide kõrgust. Peale selle nõuda riik kallist hinda tooresaine, nagu metalli ja isegi ümbertöötamiseks kõlbuliku puu eest.

Kaudseid andmeid Vene väiketööstuse väljasuremise kohta võib veel riigi sissetulekute aruannetest leida. Ikka vähemaks muutub maksude summa, mis käsi- ja väiketööstuselt sisse tuleb, see sissetuleku punkt on viimasel ajal juba tulude nimekirjas viimasele kohale asetatud.

Kõkkuvõttes ei näe meie Venemaa praeguste võimude andmete põhjal ei riigi- ega ka eratööstuse arenemise tundemärke. Mida praegu tähele panna võib, on ainult produktsiooni langemine üldpoliitiliste kui ka majandusliste olude tõttu – ehk, paremal juhtumisel, seisak surnud punktil. Jääb üle veel põllutöö, siin ei või osalist edu salata, kuna kõik rahva tööjõud maaharimise peale üle läheb. Kuid siingi liigub arenemine alles tigu sammul, ning võtab veel mõned aastad aega, kuni põllutöö nii kaugele edeneb, et ta tööstuse ülesehitamiseks tarvilit baasi suudab luua.

Kes tasub okkupatsiooniaegsed sõjakahjud.

R. Berendsen.

Okkupatsiooni ajal 1918. a., tarvitasid Saksa sõjaväelised võimud Eestis oma võimu õige laialt ja sagedasti koguni ülemeeleliselt. Rekvisitsioonid ja muud sunnivõtmised, mis enamlastele nii omased, ei olnud Saksa sõjaväelastel tundmata asjad. Võeti talumeestelt põllu- ja karjasaadusi, võeti aga ka suuremaid varandusi üle, ja meil on juhtumisi teada, kus üksikute isikute kahjud, mis Saksa sõjaväevõimude poolt sunnivõõrandamisega tehti, miljonitesse markades ulatavad.

Peab tunnistama, et sakslased suurema jao oma rekvisitsioone väga „targu“ toimetasid. Äravõetud varanduse eest „makseti“ ja võeti ka sellekohased allkirjad, et

omanikud pärast enam nõudmistega ei saaks esineda. Teine küsimus on muidugi kuidas makseti ja kuipalju makseti. Neid pennisid ja markasid, mida äravõetud varanduste eest anti, ei või keegi õiglaselt tasuks pidada. Aga siiski, mingisugune tasumaks ikkagi oli ja omanikkudel oli võimalik pärast veel mingisugust lisatasu välja kaubelda.

Paljudel kordadel aga ei maksetud midagi, ei antud ka mingit kirjalikku tõendust äravõetud varanduste kohta. Niisugusi juhtumisi oli. Ja Eesti ajutine valitsus oma seadustega 25. veebruarist 1919. a. tegi kahjude hindamise komisjonidele ja peakomisjonile rekvireerimise ja kahjude hindamise asjus ülesandeks selgitada kõiki neid kahjusid, mis Eesti kodanikkudele kogu sõja aja kestvusel on tehtud, okkupatsiooni aeg hulka arvatud.

Okkupatsiooniaegsete kahjude selgitusega on need komisjonid juba ammugi lõpule jõudnud ja vastavad materiaalsed vahendid valitsusele esitanud.

Eesti ja Saksa vahelise lepinguga, mis lähemal ajal riigikogus ratifitseerimisele tuleb, kustutakse mõlemal pool need kahjud maha, s.t. Eesti loobub kahjutasu nõudmistest Saksa valitsuse vastu, kuna Saksa valitsus lahti ütleb ennast tasunõudmisest selle varanduse eest, mis okkupatsiooni võimudest Eestisse maha jäi.

Sellega näikse kõik korras olevat. Kuid nüüd kerkib küsimus, kes tasub kodanikkudele need kahjud, mida okkupatsiooni võimud teinud? Harilikule surelikule ei jäänud okkupatsiooni võimudest mingit varandust maha ja sellepärast ei käi õigusetundega kokku suurt hulka kodanikka kahjutasust ilma jätta, mille peale neil vastuvaidlemata õigus on.

Selle küsimuse peale on ainuke vastus, et Eesti riik ise need kahjud peab tasuma. Teisiti ei või see ollagi, sest okkupatsiooniaegsed Eestis olevad Saksa väärtused langesid riigile, järjekult peab riik võtma kohustuse oma peale eraisikutele nende kahjude eest tasuda.

Seda peaksid meie seaduseandjad aegsasti meeles pidama. Ja nüüd kohe, kus riigi eelarve kokkuseadmine päevakorral, tuleks tõsiselt kaalumisele võtta, kuidas okkupatsiooniaegseid kahjusid tasuda. Meil ei ole kindlaid andmeid selle kohta, kui suure summa need kahjud välja teevad, kuid igatahes ulatavad nad saja miljonini. Et seda summat kas või jaokskaupa välja maksta, peab valitsusele sellekohane kre-

diit määratud olema. Ja mis peab, valitsusel tuleks oma seisukoht avaldada, kuidas ta mainitud kahjusid tasuda mõtleb ehk mis kavatsused tal selles suhtes on.

Nende ridade kirjutaja teada on kodanikka, kes Saksa sõjaväelaste „korralduste“ läbi pea kogu oma varanduse kaotasid. Nende kahjud on komisjonide poolt hinnatud, aastate viisi on nad juba oma kahjutasu järele pidanud ootama, ja nüüd veelgi on nad teadmatuses, kas ikka tasu saab, või ei saa.

Valitsusel tuleks siin otsustavalt talitada. Ootajate rahuldamiseks seletada, kas maksetakse, millal maksetakse ja kuidas maksetakse. Sellest järgneb juba iseenesest, kuidas valitsus riigikogult selleks otstarbeks krediiti küsib. Rahvaesitajad peaksid aga Eesti-Saksa lepingu ratifitseerimisel silmas pidama, et üksikud kodanikud ühiskonna kasuks mitte liig palju kannatama ei peaks; kannatanud on nad juba muidugi küllalt.

Tänavune viljasaak.

Riigi statistika keskbüroo põllumajanduse osakonna andmetel toome tänavuse aasta põllukultuuride saagi kohta järgmist:

Tänavuste viljade valmimine jäi väga hiljaks. Kuna harilikult septembri lõpus suiviljade koristamisega lõpule jõuti, seisid tänavu kaera ja segavilja põldudest osa sel ajal alles niitmata. See oli tingitud kõigepealt sellest, et kevadine liigvesi ei võimaldanud madalamatel maadel suivilja seemendamist mitte õigel ajal lõpetada. Seemne idanemine ja oraste tõusmine jäi selle läbi hiljaks. Siis takistasid juunikuu liigvihmarikkad ja harilikust märksa jahedamad ilmad oraste normaalset kasvu. Sellele järgnesid juulikuu normaalse temperatuuriga täiesti kuivad ilmad, mis kaks nädalat kestsid. Need ilmad olid soodsad rukki õitsemisele, kuid suivilja oraste kasvamise peale mõjus nende kuivus halvavalt. Kõige rohkem kannatasid odrapõllud. Juulikuu teisel poolel algas jälle sadu. Suiviljade kõrrekasv paranes selle läbi jõudsasti, pealoomine ja teravalmimine edenes aga väga visalt. Põllumeeste poolt avaldati kartust, kas suiviljad tänavu üldse valmis saavad, sest vihasajud kestsid ühtesoodu edasi. Septembrikuul läksid ilmad siiski sedavõrd ilusaks, et vili suure hiljaksjäämisega valmis ja lõikus alata võis. Taliviljad on peksitud ja ka suiviljade koristamisega jõutakse

lõpule. Praegu on juba võimalus kindlamalt katsuda ära määrata ka saagi suurust.

Allpool toome ülevaate meie tähtsamate viljade saakide kohta, mis kokku seatud põllumajandusliste korrespondentide teadete põhjal. Teated on veel esialgsed, sest saagid selguvad lõpulikult alles peale viljade peksmist, mis veel aega nõuab.

Rukis kasvas kõigi vihmasadude ja jahedate ilmade peale vaatamata kõrre poolest täiesti hea. Öitsemine oli juulikuul, ilusate ilmadega ja sündis korralikult. Rukkisaak ühe hektari pealt oli keskmiselt 67,7 puuda (Riia vakamaa pealt 24,7 pd.,

Tallinna vakamaa pealt 12,3 pd.). See teeb viimase kümne aasta keskmisest saagist 105,4 prots., mille järele rukkisaaki võib arvata keskmisest paremate hulka. Kõrrekasvu järele võis küll suuremat saaki oodata, kuid peksu juuses selgus, et tera väljaand ei vasta kõrrele. Üksikute maakondade järele oli rukki väljaand mitmesugune, nagu seda järgnevast tabelist näha võib: nimelt kõige parem – Tartu, Järva, Viljandi ja Pärnu maakondades, keskmine – Viru, Valga, Harju ja Lääne maakondades, kõige halvem – Saare, Võru ja Petseri maakondades.

1. Põllukultuuride saakpuudades ühe hektari pealt.

Maakonnad:	Talirukis.	Oder.	Kaer.	Segavili.	Kartul.	Lina.	
						Seeme:	Kiud:
Viru	72,5	57,1	61,5	65,9	656,3	18,1	21,4
Järva	78,5	54,9	56,6	67,6	710,7	20,3	24,2
Harju	68,1	34,1	46,1	50,5	590,9	14,3	18,1
Lääne	68,1	35,7	41,2	52,7	584,9	17,6	16,5
Saare	60,1	43,1	45,9	51,0	454,7	16,8	12,6
Pärnu	77,2	41,5	48,9	51,4	592,9	19,2	21,4
Viljandi	78,4	52,4	53,0	62,3	593,1	20,9	22,2
Tartu	78,8	55,2	56,3	60,1	690,6	22,7	23,1
Valga	69,5	48,6	53,0	56,0	589,8	17,6	22,2
Võru	59,0	47,0	52,4	59,0	629,7	19,5	21,7
Petseri	53,0	49,7	57,4	61,8	528,1	16,8	18,1
Keskmisel.							
1923. a.	67,7	47,9	53,8	58,6	619,8	19,7	22,9
1922. a.	56,7	66,1	55,2	72,0	580,0	21,2	24,0
1921. a.	73,3	66,5	67,5	74,7	726,1	20,9	17,8
1911–1920. a.	65,3	55,2	53,9	61,3	627,1	21,1	21,1
1901–1910. a.	58,5	55,7	47,3	—	578,6	19,8	22,6

Tänavust rukkisaaki eelmiste aastate saakidega võrreldes näeme, et mineva-aastasest 12,0 puuda võrra ühe hektari pealt suurem on; sellevastu väga hea kasvuaastaga – 1921. a. – võrreldes, oli ta 5,6 puuda võrra vähem. Sellega oleme tänava pealeiva vilja poolest tublisti rohkem varustatud, kui mõõdaläinud aastal.

Suiviljade saagianniga on lugu aga halvem kui rukkiga. Kuna rukis võrdlemisi hästi kasvas ja headel tingimistel õitses, andis ka keskmisest paremat saaki. Suiviljade seisukord oli suvel üsna halb, pärast poole paranemist, kuid siiski kannatas ilmade seisukorrast kõvasti. Kõige rohkem kannatas oder. Peale selle odra peale siginesid lehekärbsed, mille tagajärjel ta põllud kollakas-valgeks läksid. Kõige laialdasemalt esines lehekärbes Harju, Lääne ja Pärnu maakondades. Selle tagajärjel andis

oder seal ka võrdlemisi õige vähe välja. Üle riigi saadi odrast keskmiselt 47,9 puuda, mis viimase kümne aasta keskmisest saagist teeb ainult 84,3 prot. Eelmise kahe aastaga võrreldes, andis oder tänava ligi 20 puuda ühe hektari kohta vähem.

Kaer, mis vara ja puhtalt külitud, on samuti kohati äpardanud. Nad kasvavad kõrre poolest küll kaunis pikaks, kuid jäid õredaks ja nende väljaand on keskmisest vähem. Riigi kohta on kaera keskmise väljaand 53,8 puuda, s.o. 1,4 puuda võrra vähem kui mõõdaläinud aastal ja viimase kümne aasta keskmisest saagist 96,9 prot.

Segavili kasvas rahuldavalt. Kaer sai varem valmis, langes vihmasadude tagajärjel osalt maha ja hakkas mädanema. Ernes aga, roheline, kasvas edasi ja tema valmimine oli väga visa. Segavilja välja-

and on riigi kohta 58,6 puuda, sellega pea keskmine, kuid mõõdalainud aastate saagist 13–14 puuda vähem.

Kuna rukkisaak on keskmisest parem, järgnevalt pealeiva vilja poolest oleme

varustatud, on loomaviljade terasaak meil tänavu keskmisest vähem. Kuidas see kogu saakide peale mõju avaldab, näitavad järgmised arvud.

2. Kogusaagid tuhandetes puudades.

Aasta	Rukis.	Oder.	Kaer.	Segavili.	Kartul.	Lina	
						Seeme.	Kiud.
1923*)	10.618,1	6.421,8	8.683,9	3.769,0	46.822,1	471,8	548,4
1922	8.893,5	8.865,1	8.912,0	4.631,5	43.817,3	508,3	574,8
1921	11.318,1	7.606,0	9.857,7	—	47.722,0	482,1	410,3
1911–1920	10.316,2	6.625,6	7.985,5	—	43.447,4	622,8	618,1
1901–1910	10.070,1	7.474,2	6.240,6	—	45.707,7	932,6	1.075,0

Kõigepealt, rukki kogusaak on tänavu suurem mõõdalainud aasta saagist 1.724,6 tuh. puuda ehk 19,4 prots., loomatoidud on selle vastu aga vähemad: oder — 2.443,3 tuh. pd., ehk 27,5 prots., kaer — 228,1 tuh. puuda ehk 2,5 prots., segavili — 862,5 tuh. puuda ehk 18,6 prots. ja kokku — 3.533,9 tuh. puuda ehk 15,7 prots.

Nende kahe aasta saakide võrdlus näitab, et meie tänavu loomatoitumise suhtes oleme palju halvemas seisukorras, kui mõõdalainud aastal, mis karjakasvatuse peale igatahes halba mõju avaldab. Selle juure olgu tähendatud, et meie oma minevaastasele loomatoidu saagile oleme väljast juure toonud veel 68 tuhat puuda, nõnda, et tänavu sellest küljest loomatoidu puudust võib karta. Seda enam, et tõuviljad veel mitte kõik koristatud ei ole ja halvad ilmad teda veel võivad vähendada.

Loomatoidu küsimus on seotud suurel määral ka heinasaakidega. Andmete võrdlus näitab, et ristikkein meil tänavu vähem välja andis, kui mõõdalainud aastal. Mõõdalainud aastal saadi ristikkeina läbisegi ühe hektari pealt 190 puuda, tänavu 176 puuda. Selle vastu oli niiduheinasaak tänavu palju suurem. Heinasaak oli ühe hektari pealt:

	1922. a.	1923. a.
Aruheinamaal	77,6 pd.	88,7 pd.
Luhaheinamaal	69,2 "	96,4 "
Sooheinamaal	53,7 "	65,0 "

Vihmasadude tõttu ei ole hein aga mitte suure väärtusega.

Kartuli kasv kannatas sel kevadel kaunis tuntavalt selle läbi, et seeme seisis kaua idanemata maa sees. Kuid selle peale vaatamata on kartulisaak tänavu vähe suurem, kui mõõdalainud aastal. Kartuli

saak on ühe hektari pealt keskmiselt 619,8 puuda, mis viimase kümne aasta saagist teeb 99,8 prots. Kogusaagis annavad kartulid tänavu 3.004,8 tuhat puuda võrra rohkem kui mõõdalainud aastal.

Lina saak on tänavu rahuldav, kiu- saak isegi keskmisest parem. Linasaak on ühe hektari pealt: seeme 19,7 puuda ja kiud 22,9 prots. Viimane teeb viimase kümne aasta saagist 108 prots. Lina kohta teatatakse, et ta kiud tänavu võrdlemisi kõrge väärtusega saavat.

Liha, või ja munade sisseveo tollimaksu ärakaotamisest.

„Eesti Majand.“ nr. 33, 6. okt. s. a., ja päevalehtis 9. okt. toodud teadete puhul või, liha ja munade sisseveotolli ärakaotamise soovitatavusest ja kavatsusest tähendame siin kohal, et enne kui sarnast kavatsust teostada, tuleb nende ainet väljaveotoll ära kaotada ehk teha seda vähemalt ühel ajal. Selle väljaveotolli kaotamiseks on juba ammugi aeg, ta takistab rohkem väljaveo suurenemist, kui elukalliduse tõusmist. Peale kõige looks see nii sisse- kui väljaveotolli ärakaotamine meil soodsad tingimised ja olud Vene või ja munade transiidile. Sest selle võttega muutuks terve Eesti Vene võile ja munadele vabasadamaks, kus sorteerimise, überpakkimise ja hoidmise olud kõige lahedamad oleks.

Kuid paralleelselt sellega ei tohi ära unustada, et Eesti enda võitööstuse arendamise peale tuleb siis suuremat rõhku panna kui seni, tuleb kõik teha, et meil see ala võimalikult rohkem ekspordi jaoks spetsialiseeruks. Vastasel korral oleks meie põllumajandus kiratsema sunnitud.

*) 1923. a. kogusaagid on arvatud 1922. a. külvi- pindade järele.

Ühes selle sisseveotolli kaotamisega ei tohiks unustada järgmist momenti. Nimelt, siin võiks katset teha, kas ei anna Venemaa sarnase sisseveotolli kaotamisele meie poolt mõnda kompensatsiooni enda poolt, sest praegusel juhtumisel on liha, või ja munade vaba sissevedu Eestisse just Venemaale tähtis, sest mujalt sarnaste ainete sissevedu oodata ei saa. Liha sissevedu Kanaadast Eestisse ei või kuidagi oletada, kui asja vähegi praktiliselt kalkuleerida. Olgugi, liha pole ka Venemaalt nii pea oodata. Kuid või ja munade väljavedu Venemaalt on läinud kevadest saadik alanud ja seni väga heade tagajärgedega. Kõigil on teada, et Venemaal on maksivad praegu kõrged sisseveotollid vabrikute tööstussaaduste pealt, nii et Eesti tööstuse ettevõtteid ei suuda sinna oma saadustele turgu leida. Selge on ka nii meile, kui venelastele endile, et meie vabrikud suudavad paljud Vene tarvitaja nõudeid palju kergemalt täita kui Lääne Euroopa ehk Ameerika vabrikud. Pealegi on Vene ajakirjanduses viimasel ajal arvamisi valjult avaldatud, et kaitsetollide süsteem Venemaale praegu kahjulik on. Nii siis oleks praegu hea moment, nii palju kui see meile, pealt

vaatajaile, näib, või ja munadega vastastikusele tollide kaotamisele asuda või vähemalt seda küsimust kõne alla võtta.

Bibliograafia.

Tähtsamad majanduslised kirjutused Eesti ajakirjanduses.

- E. Schabak Mis on metsamaa. „E. Mets“, Oktoober 1923, nr. 10.
- A. R-nn. Raudteede eksploatatsioon. „E. Raudtee“, September 1923, nr. 9 (22).
- Ing. C. Gangus. Die Energieversorgung der Zukunft. „R. Bote“, 18. okt. 1923, nr. 238.
- M. Kand. Kuresaare uue sadama ehituskava kohta. „Pvlht“, 13. okt. 1923, nr. 273.
- Ins. S. Podsolov. Kuidas meie tööstuse eduks kaasa mõjuda. „Pvlht“, 14. okt. 1923, nr. 274.
- P-a. Põllutööliliste palgaolud 1922. a. „Postm.“, 15. okt. 1923, nr. 275.
- Või väljaveo kontrollikohta. „Pvlht“, 16. okt. 1923, nr. 276.
- Dipl. ins. E. Masik. Kas riikiline või era-kaubalaevastik. „Kaja“, 14. okt. 1923, nr. 274.
- Lg. Kuidas jääb siiski korteriküsimusega? „Pvlht“, 17. okt. 1923, nr. 277.
- Dipl. ins. E. Masik. Sadamatehaste „üleviimine“. „Pvlht“, 18. okt. 1923, nr. 278.

Kroonika.

Eesti.

Kaubandusline läbikäimine Nõukogude Venemaaga. 1.–10. oktoobrini on Narva ja Irboska kaudu nõukogude Venemaale saadetud (tuh. kilogr.)

I. Eksportkaup.

53 vagunit paberit, kaal 653,5 tonni ja üks Eesti tehastes parandatud Vene raudteede Vedur.

II. Transiitkaup:

3 vagunit segakaupa, kaal 32,6 tonni; 5 vag. heeringaid, kaal 77,5 tonni; 5 vag. liimi, kaal 15,5 tonni; 3 vagunit teraslinte, kaal 153,0 tonni.

Sama aja jooksul on Venemaalt Eestisse tulnud: 20 vagunit rükist, kaal 279,6 tonni; 3 tsisterni masuuti, kaal 39,3 tonni; 7 vag. kaeru, kaal 94,5 tn.; 1 vag. segakaupa, kaal 4,3 tonni; 3 vag. võid, kaal 30,2 tonni; 1 vag. kanamune, kaal 10,0 tonni; 1 vag. läätsi, kaal 18,3 tonni, 5 vag. loomakooke, kaal 79,5 tonni (adresseeritud põllum. keskühisus „Estooniale“) ja 1 vag. linu, kaal 7,3 tonni.

Ameerika-Ühisriigid.

(New-York'i Eesti konsulaadilt.)

Saapatööstus. Viimase 25 aasta jooksul on riide kui ka muude isiklike tarbeasjade tarvitus suuresti tõusnud, mitte ainult üldiselt, vaid ka iga isiku kohta. Ainult saabaste tarvitus on umbes seesama, mis 1889. aastal. Nii teatab „The Industrial Records“ oma septembri numbris.

Kahe aasta eest algas Ühisriikide kaubandusdepartemang uurimistööd selleks, et Ühisriikide saapatööstust paremale järjele seada. Sissefulnud aruanded näitavad, et Ühisriikide saapavabrikute valmistusvõime on umbes 1.750 tuh. paari saapaid päevas. Keskmiselt aga valmistavad saapavabrikud ainult 977 tuh. paari päevas. Sellega võiks saapavabrikud Ühisriikides valmistada praeguse sisseseadega 232 milj. paari rohkem saapaid aastas kui praegu tarvitatakse. Nagu selgub, on viimase nelja aasta jooksul Ühisriikidest välja veetud ainult 13 milj. paari saapaid aastas, mis tähendab, et välisturul kuigi suurt osa Ühisriikide saabastest vastu võtta ei suuda. Arusaadav, et sarnane seisukord saabaste hinna kõrgel hoiab ja ka ettevõtete sissetulekut vähendab. Vabrikute tööjõudu, mis masinatesse mahutatud, võimalik vähendada ei ole, väljamaa turul suuri loota ei või. Jääb järele ainult Ühisriikide elanikkude hulgas suuremaks saapatarvitamiseks kihutustööd teha. Lehe arvamise järele peaks rahvast niikaugale õpetama, et igal korralikul riideskäival Ühisriikide meesterahval vähemalt 15 paari saapaid oleks, kokkukõlas mitmesuguste ülikondadega, mis korralikul meesterahval peab olema, kuna naiste saabaste arv peaks tõusma vähemalt 20 paarini. Vanematele peaks õpetama, et nad lastele tihemini saapaid ostaks kasvava jala järele. Kõike seda asja peaks nii kaugale korraldama, et vähemalt hästi juhitud saapavabrikud täie jõuga töötada võiks, mis saabaste hinda suuresti alla tõmbaks. Praeguse tarvitamisviisi tagajärjel lähevad suured hulgad saa-

paid moodi muutuse läbi oksjoni müügile, kus nad dollar paar ära müüakse. Kahju kannab muidugi suuremalt jaolt vabrikant, kes seda omakord jälle uue moodi peale üle kannab. Nii seisavad moodsid saapad alati kõrges hinnas.

Kanamunade puudust kuulutatatakse ette. Chicago suurema kanakasvatuse äri juht kuulutab kanamunade puudust eeltuleval talvel Ühisriikides ette. Tema kogutud andmete järele valmistatakse ja tarvitatakse Ühisriikides umbes 50 milj. kasti mune aastas. Kolmneljandikku sellest arvust, s. o. 37.500 tuh. kasti saadakse 1. veebruarist kuni 1. augustini, kuna teise kuue kuu jooksul – 1. aug. kuni 1. veebr. üks veerand saadakse. Munade tarvitus on ühesugune läbi aasta. Soojal ajal, mil raskeid sõõke palju ei tarvitata, lähevad munad jookide, kookide, suhkrujäätiste jne. valmistamiseks.

1. augustil s. a. oli munade tagavara umbes 10.600 tuh. kasti. Kuue kuu jooksul on loota värsked mune 12.500 tuh., kuna tarvituseks kulub umbes 26.000.000 kasti. Väike arv, mis siit-sealt talupidajatelt tuleb ja mis maakaupmeestel praegu käes, ei suuda puudujääki 3 milj. kasti suuruses kaugeliki kinni katta. Peab tähendama, et kanamune tänava umbes 15% rohkem saab, kui läinud aastal, kuid ka tarvitus on suuresti tõusnud. Arvatavasti saavad Ühisriigid ligi 1.500 tuh. kasti mune väljast sisse vedama, et nõudmist täita.

Teated ettevõtete tegevusest.

Pärnu Pank a.-s. Pärnus teatab, et panga peakoosoleku otsuse põhjal 8. aprillist s. a. ja herra rahaministri loaga suurendatakse panga põhikapitaali 2.000.000 marga võrra, milleks 8000 uut aktsiat välja antakse, igaüks nominaal 250 mrk.

Aktsiate väljaande hind on 275 marka, mis järgmisteks tähtaegadeks tasutakse:

1. novembriks 1923. a.	150 mrk.	aktsia pealt
1. detsembriks	125	" " "

Kokku: 275 mrk. aktsia pealt

millest arvatakse põhikapitaaliks 250 marka, kuludeks ja tempelmaksuks 25 marka.

Uued aktsiad võtavad osa 1923. a. poolest dividendist.

Iga vana aktsia saab kaks uut aktsiat juure.

Aktsionärid, kes 1. novembriks s. a. vastavaid maksusid ära õiendanud ei ole, maksavad 10% kuus trahvi; kes aga 1. detsembriks s. a. oma maksusid ära õiendanud ei ole, kaotavad aktsiate omandamise õiguse.

Peaks 1. dets. 1923. a. osa aktsiate realiseerimata jääma, siis läheb see ülejääk jagamiseksle proportsionaalselt vanade aktsiate arvule nende aktsionäride vahel, kes selleks juhatusel kirjalikult kuni 1. dets. s. a. soovi on avaldanud.

Proportsionaalselt jagamisest saadud aktsiate väljastu tähtjaks määratakse 15. detsember 1923. a.

Peale 15. dets. s. a. tähtaja ülejäänud aktsiad realiseerib juhatus soovijatele oma äranägemise järele.

Uued aktsiaseltsid ja osaühisused.

O/ü. **Silikat**. Tegevusala: Lubja-liivakivi ja teiste ehitus-materjalide valmistamine ja nendega kaupimine sise- kui ka väljamaal. Asutajad:

O. Amberg, K. Mauritz ja M. Simsivart. Põhikapitaal: mrk. 5 milj., mis jaotatud 100 osat. á mrk. 50 tuhat. („R. T.“ nr. 120 – 13. okt. 1923.),

O/ü. **„Esto-Muusika“**. Tegevusala: Igasugu muusikariistade, nootide ja teatri varustuse tarbeasjadega kauplemine oma ja komisjoni arvel sise- kui ka väljamaal ja selle sihile vastavalt autoritelt helitööde omandamine, nende kirjastamine ja muusikariistade ürrile andmine. Asutajad: A. Nursi, H. Väljamäe ja H. Normak. Põhikapitaal: mrk. 5.000.000, mis jaotatud 100 osat. á mrk. 50.000.—

O/ü. **„Eesti Ühistrükikoda“**. Tegevusala: Trüki- ja paberitööstusliste ettevõtete asutamine, ülevalpida- mine ja nende toodetega kauplemine. Asutajad: Eesti Tarvitajate Keskkühisus, Esimene Eesti Kinnituse Selts ja Eesti Ühistegelne Liit. Põhikapitaal: mrk. 2.000.000, mis jaotatud 400 osat, á mrk. 5.000. („R.T.“ nr. 121 – 16. oktoobril 1923)

Põhikapitaali suurendused.

O/ü. **„Eesti Ühistrükikoda“** on oma põhikapitaali mrk – 2.000.000 pealt mrk. 3.000.000 peale tõstnud, väljalastes 200 uut osatähte á mrk. 5.000.—

O/ü. **„Tubak“** on oma põhikapitaali mk. 8.000.000 pealt mrk. 12.000.000 peale tõstnud, väljalastes 800 uut osatähte á mrk. 5.000.

Ärikalender.

25. oktoobril.

O/ü. **„Systema“**, erakorraline peakoosolek, kell 5 p. l., Tallinnas, S. Karja t. nr. 11.

26. oktoobril.

A/s. **„Hermes-Merkur“**, erakorraline peakoosolek, kell 4 p. l., Tallinnas, Lai tän. nr. 33–2 (seltsi kon- tori ruumides).

27. oktoobril.

Tartumaa Kinnituse Selts, erakorraline peakoosolek kell 12 päeval, Tartus, Lihaturg nr. 7.

28. oktoobril.

Eesti Seemnevija ühisus, aasta peakoosolek, kell 12 päeval, Tallinnas, „Estoonia“ teatrimajas.

Eesti Piimatööstuse Ühingu „Eptü“, erakorraline peakoosolek, kell 10 homm., Tartus, Suurturg nr. 17, Kaubanduse-Tööstuse Seltsi ruumides.

O/ü. **„Konserv“**, korraline peakoosolek, kell 10 homm., Tartus, Riia tän. nr. 1 (o/ü. ruumides).

31. oktoobril.

Eestimaa kinnituse-a/s. **„Eka“** erakorraline peakoosolek, kell 6 p. l., Tallinnas, Pikk t. 6.

Tähtsamad enampakkumised.

12. novembril s. a. Tallinnas, maakonna metsa-ülema kantsleis, S. Roosikrantsi t. 12.

a) Purila metskonnast **16,06 tiinu metsa** 24 tüki, hinnatud 947.203 mrk.

b) Kolga maakonnast **12,75 tiinu metsa** 5 tüki hinnatud 320.830 mrk.

13. novembril s. a. Viljandi vallamajas Öisu metskonnast **28,18 tiinu metsa** 62 tüki, hinnatud 3.614.935 mrk.

14. novembril s. a. Kuresaares, Kubermangu tän. 23, Kuresaare metskonnast **100 puud ja 35,60 tiinu metsa** 84 tüki, hinnatud 924.168 mrk.

15. novembril s. a. Aimla mõisas, metsaülema kantsleis, Aimla metskonnast **12,21 tiinu metsa** 20 tüki, hinnatud 764.204 mrk.

15. novembril s. a. Võrus, maakonna metsaülema kantsleis, Kreutzvaldi tän. 15, Roosa metskonnast **2109 puud ja 25,95 tiinu metsa** 19 tüki, hinnatud 1.823.617 mrk.

16. novembril s. a. Abja vallamajas, Karksi metskonnast **269 puud ja 33,74 tiinu metsa** 28 tüki, hinnatud 2.326.773 mrk.

17. novembril s. a. Tallinnas, maakonna metsa-ülema kantsleis, S. Roosikrantsi t. 12, Keava metskonnast **55,29 tiinu metsa** 28 tüki, hinnatud 2.319.860 mrk.

19. novembril s. a. Kärü mõisas, metsaülema kantsleis, Kärü metskonnast **363 puud ja 70,11 tiinu metsa** 35 tüki, hinnatud 6.262.087 mrk.

20. novembril s. a. Jõgeva alevi seltsimajas, Kaavere metskonnast **36,31 tiinu metsa** 21 tüki, hinnatud 914.830 mrk.

Ligemaid teateid metsatükkide üle annavad kohalikud metsaülemad ja metsade peavalitsus - Tallinnas, Toomkiriku pl. 3.

Tähtsamad vähempakkumised.

Riigi raudteevalitsuse varustusosakond, kinnisel, 5. novembril s. a. kell 10 h. - umbes **12.000 meetrit musti tsingitud raud gaasitorusid ja 6.600 tk. torude osasid.** Pakkumised ära anda varustusosakonda, Tehnika tän. nr. 16, tuba 2. Lähemat sealsamas, tuba 8, igal äripäeval kella 9-15.

Mereasjanduse Peavalitsus, kirjalik, 27. oktoobri s. a., kell 10 homm. - **petroleumi 1000 pd., värnitsat 70 pd., bensini 150 pd., mootorõli 300 pd. ja naftat 2000 pd.** Lähemalt mereasjanduse peavalitsus kesklaos kantsleis, Vana Sadama t. 21.

Linna tänavraudtee osakond, kinnisel, 23. okt. s. a., - **300 pd. mootorõli.** Pakkumised ära anda Tallinnas, Nunne tän. nr. 2. Lähemalt sealsamas, igal äripäeval kell 12-1.

Riigi raudteevalitsuse varustusosakond, kinnisel, 2. novembril s. a., kell 10 homm. - **5000 pd valamiskoksi.** Tehnilised tingimised: tuhka max. 10 prots., niiskus max. 5 prots., tükkide suurus mitte alla 2", puru max. 2 prots., S = max. 2 prots. Pakkumised ära anda Tallinnas, Tehnika t. 16, tuba 2.

Isiklikud teated.

Abieluvaranduse lahutamise lepingud. Haim Umov ja Henke Umov, sünd. Vigotski; Gustav Tuisk ja Katarina Tuisk; August Hamburg ja Julie Hamburg, sünd. Ulberg; Louis Buschmann ja Alma Buschmann, sünd. Valker; Eduard Vaabo p. Neudorf ja Alesandra Karli t. Neudorf, sünd. Ali („R. T.“ nr. 120-1923. a.)

Uued seadused ja määrused.

Täiendav määrus kaupade tollimärkidega varustamise kohta. Kaupade tollimärkidega varustamise kohta maksva määruse lisa (R. T. nr. nr. 41 ja 109/110 - 1922. a.) muudetakse ja täiendatakse §§ 187-189, 195-197 ja 199-201 all tähendud kaupade nimesitik järgmiselt: kangad, samet, plüüs, tüll, lindid, paelad, rätikud, salvrätikud, laudlinad, kardinaad, kaelasallid, pikad sallid, vööd, voodivaibad, pleedid ja teised sarnased teosed.

See määrus hakkas maksma 10. oktoobrist s. a.

Turu ülevaated.

Lihaturg.

Põllum. Kesküh. „Estonia“ teatel on 8-13. okt. Eesti tapamajades tapetud ja tembeldatud:

	Kariloomi	Vasikaid	Sigu
Tallinnas . . .	811	128	528
Tartus . . .	298 ^{3/4}	65	239
Teistes linnades	254	58	240
Kokku . . .	1363 ^{3/4}	251	1007
Eelmisel nädalal	1317	351	1089

Tallinnas olid hinnad läbistikkude (markades puuda eest):

	Sel nädalal.	Eelmisel näd.
Numloomad { eluskaal	550- 560	550- 560
{ tapetud	700- 900	800- 900
Numvasikad { eluskaal	1000	1000
{ tapetud	1140-1600	1160-1280
Numsead { eluskaal	1200-1280	1200-1280
{ tapetud	1720-1760	1720-1880

Võiturg.

1.-13. septembrini 1923. a. on Eestist võid välja veetud:

Inglismaale	854 tünni
Rootsimaale	391 „
Väljaveoks kõlbm. tünnist.	122 „
Kokku	1367 tünni.

8-13. okt. s. a. on hinnad Inglise võiturul langenud. Kauplemine on väga vaikne. Tõsist hindade langemist ei ole enne novembrikuu keskpaika karta, kui asumaade võid hakkab sisse tulema.

Eesti võid müüdi:

I s. -	188 s. -	192 s.
II „ -	184 „ -	186 „

Lina seemned, õli 87 ¹ / ₂ % basis fr. Tall.	—	Paber, rotatsiooni	430
" külvil 98—99 " pd.	—	Tsement, Portland, Port-Kunda	
Takud, Codilla I.	—	pütt 10 pd. 10 naela frko Tall.	745
" II.	—	Tsement, Portland, Port-Kunda	
Kivisüsi, auru, Yorkshire 2k. pest.	54—56	pütt 10 pd. 10 naela fr. Kunda.	700
" Newcastle	52—53	Tsement, Portland, Aseri, Tallinn	690
" sepa	60—61	" fr. Aseri	655
Koks. valu	95—100	Kriit, toores	100
" gaasi	85	" pestud	110—130
Põlevkivi, I. sort	10	Asfalt	—
Põlevkivi, II. sort	7,5	Tõrv, kivi	260—275
" III.	5	" puu	300—350
Raud, sordi	275—290	Lubi	35—40
" latt	—	"	—
" vits	420—480	Gips, tükides frk, Isborsk	—
" raud plekk	440—500	" jahvatatud "	—
" " tsingitud	680—700	" krohvimise, loko	70
" "	—	Teliskivid, I. sort, tuhat, fr. Tall.	6300
Teras Inglis	—	Puumaterjalid, saetud D/B/B/	
" Saksa	—	Eesti Strd I, II ja III s. frko Tal.	—
" nikkel	—	Puumaterjalid	—
" vedru	450—500	"	—
" valu	—	" IV s.	—
" tööriistade	1000—1100	" propsid; 7×7	—
" talla	340—360	" liiprid	—
"	—	Põletispuud, sega 20% kaski, k. sld.	—
Malm	220—230	"	—
Inglitina	6000—6600	Nahk, talla, Eesti kodumaa too-	
Seatina	850—875	resnahast valmistud . pd. I s.	4400—4600
Vask, plekk punane	4000—4080	Nahk, talla, Ameer. tooresn. val-	
" valge	3600—4600	mist. I sort	5000—5200
Tsink-plekk	1600	Nahk talla, Ameer. tooresn. val-	
"	—	mist. II sort	4400—4600
Masinaõli, Vene, Nobel No. 6.	480—	Tuletikud, origin. kast (500 pakki)	5850—5850
" Ameerika	460—500	Toores nahk väiksed ja suured	—
" solaar	—		
" auto Vacquum Comp.	1200—1400		
" auto	650—800		
Tsilindriõli, Vene	—		
" Ameerika	520—625		
Põlevkivi õli	200—240		
" pigi	300		
Nafta, Vene	230—240		
" Ameerika	175—195		
Petrooleum, Vene	205—220		
" Ameerika	210—225		
Bensiin, Vene	680—700		
" Ameerika	660—680		
Piiritus, eksport. (excl. vaat) fob ltr.	\$ 0,20		
Pesusooda pd.	200—210		
Seebikivi 72% Inglis	540—570		
Parafiin 102—110° }	650—740		
" 120°—134° }			
Parkimise ekstrakt	850		
Väävel, õie 98%	360		
Värvid, nigrosin vees sulav, välj. kg.	525		
" tsinkvalge Saksa roh. PZ. pd.	1550		
" Prantsuse	1500—1600		
" tinavalge inglise	1200—1360		
" ooker Prants.	300—350		
Väetisained Superfosf. „Silva“ (k. 6 pd.)			
" 17-18% fr. Tallinn.	605		
" Superfosf. E. T. K. must kukk			
(k. 6 pd.) 18—20% fr. Tallinn.	615—625		
" Thomasjahu k.100kg. 15-17%	560—		
" Kaalisool, 30% kott 6 pd. frkojaam	445		
" 40%	605		
" Kainiit 12% lahtine, pd.	—		
" Norra salpeeter, kott 6 pd.	2100		
" Vosvoriit, Eesti 6%	34—36		

Prahid :

Lina	
Tallinn — Stettin	tonn Emk. 1500
" — Ghent	24 sh.
" — Dundee	—
" — Belfast	—
" —	—
" —	—
Takud + %	
Puumaterjalid D/B/B/ standard	
Tallinn — London	—
" — E. C. C. P. (Ingl. idarand)	£—45—47,—
" — Antwerpen	B. fr. 120
" — Southampton	£—46,—
" — Manchester	—
"	—
"	—
Segakaup	tonn
Tallinn — Stettin	Emk. 800-1200
" — London	—
" — Stockholm, või	Rkr. 12—25
"	—
"	—
Kartulid	
Tallinn	—
"	—
"	—
"	—
"	—
"	—
"	—
"	—
"	—